E7 · ARTIKEL · 3 MINUTER

Den som kan förebygga betalar. Den som slipper kostnaden betalar inte.

Förskolans rörelseuppdrag och kostnaden för rörelsebrist står i var sin lag, hos var sin huvudman, i var sin budget. Ingen av lagarna nämner den andra. Det förklarar varför ”det finns inga pengar” kan vara sant utan att någon gjort fel.

DET KORTA SVARET

Kommunen är huvudman för förskolan och ansvarar för att uppdraget genomförs. Regionen bär vården. Den ena kan agera. Den andra bär kostnaden av att ingen gör det.

Det är inte ett misstag någon begått. Det följer av hur ansvaret är fördelat i två lagar som skrevs för olika syften och som inte hänvisar till varandra.

Två lagar, två budgetar

SKOLLAGEN

Kommunen

är huvudman för förskolan och ansvarar för att utbildningen genomförs enligt lagen och läroplanen. Det är den som kan göra något åt hur barnen rör sig.

HÄLSO- OCH SJUKVÅRDSLAGEN

Regionen

ska erbjuda hälso- och sjukvård och ska dessutom verka för en god hälsa hos befolkningen. Det är den som bär kostnaden när hälsan brister.

DET SOM GÄLLER

”Kommuner är huvudmän för förskola, grundskola, anpassad grundskola, gymnasieskola, anpassad gymnasieskola, kommunal vuxenutbildning och fritidshem, om inte annat följer av 4 §”

Skollagen (2010:800) 2 kap. 2 §, lydelsen enligt Lag (2025:729)

”Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i denna lag, föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar”

Skollagen (2010:800) 2 kap. 8 §, ursprunglig lydelse

”Regionen ska erbjuda en god hälso- och sjukvård åt den som är bosatt inom regionen. — Även i övrigt ska regionen verka för en god hälsa hos befolkningen”

Hälso- och sjukvårdslag (2017:30) 8 kap. 1 §, lydelsen enligt Lag (2019:973)

Läs den sista meningen en gång till. Regionen ska **även i övrigt verka för en god hälsa hos befolkningen**. Det är ett uppdrag utan verktyg: paragrafen säger varken hur, med vilka medel eller mot vem, och den ger regionen inget inflytande alls över förskolan. Omvänt lägger skollagen inget hälsoansvar på kommunen — den lägger ett utbildningsansvar.

De två texterna beskriver var sin halva av samma sak, utan att veta om varandra. Den ena halvan har verktygen. Den andra har notan.

Vad den ena halvan faktiskt når

468 000	8 540	15,3
barn inskrivna i förskolan 2025	förskoleenheter, sju av tio med kommunal huvudman	barn i varje barngrupp i genomsnitt

Ingen annan institution möter så många barn, så ofta, under så många år. Ett barn kan vara inskrivet från ett års ålder till skolstarten, de flesta dagar i veckan. Det går 5,1 barn per heltidstjänst.

> **UPPDRAGET SOM LIGGER DÄR**
>
> ”Barnen ska få förutsättningar att utveckla sin motorik och en allsidig rörelseförmåga genom att de ges möjlighet att delta i varierade fysiska aktiviteter återkommande under dagen”
>
> Läroplan för förskolan, Lpfö 18. Lydelsen enligt SKOLFS 2025:23, i kraft 1 juli 2025

Kravet är alltså bindande och ligger hos den part som har räckvidden. Det är den ena halvan av bilden, och den är ovanligt hel.

Den andra halvan

> **VAD KOSTNADEN ÄR BERÄKNAD TILL**
>
> ”Stillasittande och otillräcklig fysisk aktivitet uppskattas ha kostat samhället 16,5 miljarder kronor 2023, för de fyra sjukdomsgrupperna”
>
> Folkhälsomyndigheten, Samhällsekonomiska kostnader kopplat till stillasittande och otillräcklig fysisk aktivitet, 17 februari 2025

Här måste vi vara noggranna, och vi är det hellre än tvärtom. Den beräkningen gäller 16. Den säger ingenting om barn, ingenting om förskolan och ingenting om vad förebyggande tidigt i livet är värt. **Vi påstår därför inte att rörelse i förskolan sparar de 16,5 miljarderna.** Det vet vi inte.

Och det är där fyndet ligger. **Beloppet finns, det är beräknat av en myndighet på regeringens uppdrag, och det landar inte i den budget som skulle kunna påverka det. Vad tidigt förebyggande skulle vara värt har däremot ingen räknat på.** Inte för att svaret skulle vara noll, utan för att frågan inte är ställd.

Den som vill avfärda förskolans rörelseuppdrag som en kostnad kan göra det utan att bli motsagd av en siffra. Den som vill försvara det har ingen siffra att försvara sig med. Bägge sakerna följer av att ingen mäter.

Vad kommunerna själva visar

Av de 251 kommuner vi kunnat bedöma har nio satt ett mätbart mål med ett målvärde för rörelse i förskolan. Utan ett målvärde finns ingenting att räkna på — varken för den som vill veta vad arbetet ger, eller för den som vill veta vad det kostar att låta bli.

Det är inte kommunernas fel att ingen räknat. Ingen har bett dem om det, ingen följer upp om de gör det, och ingen av de två lagarna ovan säger att någon ska.

> **VAD DELEN INTE SÄGER**
>
> Inte att någon gjort fel. Uppdelningen mellan kommun och region följer av lag, och lagarna är skrivna för andra syften än den här frågan.
>
> Inte hur pengarna borde flyttas: granskningen föreslår ingen finansieringsmodell, inget statsbidrag och ingen omfördelning — lika lite som en metod, ett material eller en leverantör. **Att ett mått behövs, och att någon ska följa upp om det nås, är däremot vad granskningen begär.** Det är hela begäran, och den står i del A6.
>
> Och inte att rörelse i förskolan betalar sig. Det kan mycket väl vara sant. Men ingen har räknat, och vi räknar inte åt dem.

Källor

VARJE PÅSTÅENDE I DELEN

Skollagen (2010:800) 2 kap. 2 §, lydelsen enligt Lag (2025:729)

Skollagen (2010:800) 2 kap. 8 §, ursprunglig lydelse

Hälso- och sjukvårdslag (2017:30) 8 kap. 1 §, lydelsen enligt Lag (2019:973)

Läroplan för förskolan, Lpfö 18. Lydelsen enligt SKOLFS 2025:23, i kraft 1 juli 2025

Skolverket, Barn och personal i förskola — hösten 2025, Beskrivande statistik, utgiven 2026, diarienummer 2025:3998

Folkhälsomyndigheten, Samhällsekonomiska kostnader kopplat till stillasittande och otillräcklig fysisk aktivitet, 17 februari 2025

Kostnadsberäkningen gäller befolkningen 16 år och uppåt och säger ingenting om barn eller om förskolan. Talet om målvärden är räknat ur granskningens register över de 251 bedömda kommunerna. 39 av landets 290 kommuner gick inte att bedöma, och de redovisas med namn i del B4.

Rättigheter. Granskningen får citeras fritt med källhänvisning till DNA TOMORROW Sverige. Tabeller, diagram och den underliggande kommundatabasen får inte återpubliceras i sin helhet eller till väsentlig del utan skriftligt medgivande. Databasen omfattas av katalogskydd enligt 49 § upphovsrättslagen. Kontakt: kommun@dna-tomorrow.se